

لنډيز

د افغانستان د جزايي محکمو واک ته يوه کتنه^۱

لنډيز

د جزايي محکمو واک په هر حقوقي نظام کې د جزايي قانون له مهمو مسایلو څخه دی. قضاوت د يوې شخړې د حل کولو او د هغې په اړه د شخړې د حل کولو وړتيا او دندې ته اشاره کوي. دا وړتيا او دنده په څو ډوله ويشل کېدی شي. په يوه کتگوري کې، وړتيا د هغه شخص يا واک پر بنسټ والړ دی چې دا يې کاروي، او په بل کې، دا د وړتيا ډول پورې اړه لري. د قضايي قوې مسله د قضايي حوزو مسله ده او په قضيه کې خورا مهم دی ځکه چې د هرې محکمې د وړتيا معيار د لانجې د اوریدلو لپاره د قضايي قواعدو اطاعت دی

او د چارو د بڼه والی او د بېلابېلو مقاماتو تر منځ د قضايي واکونو د وېش په موخه د يو بل پر وړاندې وړتياوې ټاکل شوې دي. په دې مقاله کې ليکوال هڅه کوي چې د جزا اجراتو قانون ته په کتو سره د قضايي چارواکو د "وړتيا" کتگوري په ۱۳۹۳ کال کې تصويب کړي، د جزا د اعدام قانون په ۱۳۴۴ کال کې تصويب او د ۱۳۸۲ کال د لنډمهاله جزايي اعدام قانون؛ د دې مطالعاتو هيله دا ده چې موږ د ژوند او غوره قانون په برخه کې د عملي او تازه قانون او عدالت سره سم راوباسئ.

کلیدی کلمې: جزا محکمه، داخلي قضاوت، اړونده صالحيت، سيمه ايزه قضاوت، د قضاوت واک، افغانستان.

---

۱. ډاکټر حسين حبيبي / د خاتم النبیین پوهنتون د غزني څان کې رئيس او علمي مرستيال

ترلاسه شوی: ۱۴۰۰/۰۵/۲۰

د افغانستان د فقهې او جزایي قانون له نظره له امانت سره د خیانت د جرم ساحه^۱

لنډیز

پدې مقاله کې، د امامی فقهې او د افغانستان جزایي قانون له نظره په شخصي او عامه ملکیتونو کې د باور خیانت جرم په اړه بحث شوی. فقهې او حقوقی سرچینې په گوته کوی چې د دې جرم پېښې د شخصي ملکیت په چوکاټ کې دی لکه: د باور دیري تړونونه: باور، کرایه، گروه، او نور امکان لری، البته، که د دې ملکیت ضبط د ناوړه ارادې او د تجاوز په نیت او د مرتکب لخوا د جرمی چلند په به ترسره شوی وی. د افغانستان مقننه قوه، د خیانت جرم تعریف کولو پرمهال، د جرم مقدار سره سم متناسب مجازات وضع کړی، او امر یې کړی چې مجرم ته د اړتیا سره سم سزا زیاته شی. په امامی فقه کې، که څه هم د خیانت جرم د جنایي قانون څخه دیر دی، مگر عکس العمل یې د جزایي قانون شفافیت پورې تړاو نلری، او د آخرت عقاب کل په پام کې نیول شوی کیږی. په ځینو مواردو کې، لکه د امام علی خپلو اجنتانو ته لیکونه، د بند یا کوبه کیدو یا جلاوطنی سزا وړاندیز شوې، او البته دا د مجازاتو مقدار له مخې مبهمه ده. له همدې امله، دا ویل کیدی شی چې د امامی فقهې له نظره د امانت خیانت جرم به د افغانستان د جزایي قانون په پرتله پراخه ساحه ولری، مگر په فقه کې ذکر شوی جرم ته د عکس العمل ډول سزا ته دیر پام کړی. آخرت؛ مگر په جزا قانون کې، د مرتکب سزا په واضح ډول د هغه د شخصیت یا د خیانت درجې سره سم توضیح کیږی. له همدې امله، دا ویل کیدی شی چې د فقه او قانون نظر د سزا په حد او اندازې کې توپیر لری، که څه هم د دې په جرم کولو کې اجماع شتون لری.

کلیدی کلمې: د باور خیانت جرم، د فقه، جرمی قانون او مقننه قوې له نظره.

د افغانستان د جزا قانون کې په نړيوالو سازمانونو ټينگار سره د بين المللی شرکتونو جرمی مسؤليت^۱

لنډيز

د جنایې مسؤليت په ساحه کې قضایې اشخاص اوږد تاریخ نلری او په وروستی لسيزو کې د جرمی قانون ادبیاتو ته داخل شوی. دې اشخاصو ته د مسؤليت کمارلو په اړه، د قانونی فکر کونکو تر مینځ مختلف نظرونه څرگند شوی او د افغانستان قانون جوړونکی د مختلف نظرونو سره سم د کار کمارونکی او غوره نظریې په اړه خپله تگلاره روښانه کړې. پدې توگه، قانونی اشخاص په یو معنی کورنی او بین المللی ویشل کیدی شی، نړیوال سازمانونه د بین المللی حقوقی ادارو په توگه پیژندل کیږیځکه چې نړیوالو سازمانونو په نړیوال ډگر کې د ځان لپاره ډیر ځواک تعریف کړی، کورنی محکمې په ډیری قضیو کې د مجرمینو محاکمه کولو توان نلری، کوم چې د دوی محاکمه کولو لپاره نړیوالې محکمې ته اړتیا لری. د دې چلند سره په اوسنی څیړنه کې، د تشریحی-تحلیلی چلند او د کتابتون سرچینو په کارولو سره، د بین المللی قضایې اشخاصو د جنایې مسؤليت توضیح کولو هڅه شوې. او د جزا قانون په ځینو مادو کې، د افغانستان مقننه قوې د نړیوالو حقوقی ادارو سره معامله کړې چې یوازې د تروریستی سازمانونو لپاره یې جنایې مسؤليت تعریف کړی، او نور سازمانونه پدې قانون کې د جنایې مسؤليت له ساحې څخه ایستل شوی.

کلیدی کلمې: جرمی مسؤليت، قضایې اشخاص، انتقالی قضایې اشخاص

emrani@isu.ac.ir

۱. سلمان عمرانی / معاون پروفیسر، د جزا قانون او جرمونو څانگه، د ایران امام صادق پوهنتون

Hussaindakamran787@gmail.com

حسین دادکامران / د جزا قانون او جرمونو ماسټر (د لیکوال سره سم)

منل شوی: ۱۴۰۰/۰۵/۱۵

ترلاسه شوی: ۱۴۰۰/۰۳/۰۲

د ایران او افغانستان په حقوقی نظام کې د جرم او مجازاتو د شخصي کولو اصول او استثناوې^۱

لنډيز

د جزایي قانون یو له مهمو اصولو څخه چې د قانون جوړونې، محاکمې او مجازاتو په برخه کې د عدالت معیار دی، د جرم او مجازاتو د شخصي ماهیت اصل دی. دا پدې مانا ده چې پرته له هغه مجرم څخه چې د سرپرستی یا ګډون یا مرستې یا لامل په توګه د جرم په ترسره کولو کې ښکېل وی او محاکمه، تحقیق، محاکمه او مجازات شی؛ نور به مجازات نه شی، ځکه چې دا ډول کار د عدل او انصاف خلاف دی. تاریخي څېړنې ښيي چې دا اصول د جزایي قانون په ادبیاتو کې یو له نویو مفکورو څخه دی او د ډله ایز مسؤلیت ځواب دی. په جزایي قانون کې د دې اصل له اهمیت سره سره، چې په ځینو مواردو کې د ټولني او خلکو د ګټو له امله وی، دا اصول له استثنا سره مخ شوی او زیاتره هېوادونه د جرم په اړه هغه کس په غاړه اخلی چې په هغه کې یې رول نه وی لوبولی. جرم وړاندوینه کړې. دا څېړنه د دېتا د ډول له مخې کیفی ده، د تشریحی تحلیلی ماهیت له مخې او د کتابتون د موقعیت له مخې چې د معلوماتو د راټولولو له وسیلو څخه په استفادې راټوله شوې او د پرتلې طریقې سره تحلیل او تالیف شوې ده. د څېړنو موندنې ښيي چې له دې اصل څخه استثنا د ټولنیز، سیاسي، اقتصادي او کلتوري ژوند له اړتیاو څخه ده او د ټولنیزو ګټو د برابرولو لپاره. لکه د قانوني ادارو جرمی مسؤلیت او د هغې مجازات.

کلیدی کلمې: د شخصیت اصول، حقوقی ادارې، جزایي مسؤلیت، مجازات، د حکمت تضمین، ایران، افغانستان.

۱. شاه ولی اصغری / د خاتم النبیین (ص) پوهنتون د غزنی د څانګې استاد

ترلاسه شوی: ۱۳۹۹/۰۹/۲۲

منل شوی: ۱۴۰۰/۰۶/۲۲

په مدنی قانون کې نوم لیکنه او د افغانستان د شخصي وضعیت قانون^۱

لنډيز

بنکيلتيا د کورنۍ قانون کې يو له خورا مهم مسلو څخه دی چې له بيلابيلو ابعادو او مهمو پوښتنو څخه بحث شوی لکه: د کوم شرايطو لاندې بنکيلتيا ترلاسه کيږي؟ او که داسې وي، اغيزې او پايلې يې څه دي؟ او د بشپړيدو وروسته، که يو له کاندیدانو څخه دا گډوډی او مادی يا معنوی زيان لامل کيږي يا دواړه له بلې خوا، ايا گډوډی کونکی بل اړخ ته مسؤل دی؟ او څه پيښيږي که بنکيلتيا د ډاليو، عکسونو او ليکونو سره گډوډی وي؟ پدې څيړنه کې، د دې پوښتنو ځوابونه د مدنی قانون او د افغانستان د شيعه گانو د شخصي وضعیت قانون کې د تشریحي-تحليلی میتود په واسطه د افغان قانون جوړونکي له نظره د کاندیدانو دندو او حقونو روښانه کولو په لټه کې شوی.؛ د افغانستان د مقننه قوې په وينا، دا جواز لری چې يو قرارداد نومول شی، مگر په ورته وخت کې، که دا د کوم معتبر عذر يا قانونی دليل پرته سرغړونه وي، دا د مدنی مسؤليت لامل کيږي، او دا تړون د واده هيڅ پايلې نلری. قرارداد، او په عمومي ډول عکسونه او ليکونه کیدی شي دا غوښتنه وي.

کلیدی کلمې: نومول، مدنی قانون، په افغانستان کې د شيعه گانو شخصي وضعیت او د نوم ليکنې گډوډی

د فقهاوو له نظره د بنځو قضاوت مطالعه^۱

لنډيز

د بنځو قضاوت د فقهاوو په مينځ کې يو له خورا جنجالي او جنجالي مسلو څخه دی، د ميرمنو قضاوت اجازه يا نه منلو په اړه د څرگند حوالو نشتوالی له امله. د فقهاوو يوې ډلې د آيتونو او احاديثو په حواله ادعا کړې چې ميرمنو ته اجازه نشته چې د قاضي مقام ونيسي په هر صورت، ځينې فقهاوو، په ورته آيتونو او په دوی کې ذکر شوی ټکو په استدلال سره، دا تشریح کړې چې د قضاوت دريځ په نارينه وو پورې محدود دی. د سړي کلمې په څير، کوم چې نارينه ته اشاره کوي، يا په بل آيت کې، په بنځو باندي د نارينه وو سرپرستی، فقه د ټولنيز، سياسي او اقتصادي ژوند ټولو اړخونو ته د سرپرستی مفهوم پراخه کړی. له همدې امله، د قاضي په موقف کې د ميرمنې موقف د سړي سرپرستی سره مطابقت نلری. له بلې خوا د لومړيو او وروسته فقهاوو يوې ډلې په بنځو باندي د واکمنۍ لپاره ورته فقهي اسناد کارولي دي. ټول هغه آيتونه او روايتونه چې د بنځې د قضاوت د ناسموالی لپاره استدلال شوی ندي د دې ادعا ثابتولو لپاره بشپړ ندي. دا ويل کيږي چې د قاضي مقام ساتلو اعتبار لپاره، د نورو شرايطو سربيره، د سړيتوب شرط نه پلي کيږي. سربيره پردې، په آيت کې سرپرستی د واده په چارو پورې اړه لری، او په آيت کې د سړي په راتگ سره د نارينه وو د اړتيا دليل نيمگړی دی. پدې مقاله کې، د نظرونو پرتله کولو ميتود په کارولو سره، دا ترلاسه کيږي چې د ميرمنو قضاوت درستوالي پلويانو دليل قوي او د آيتونو او حديثونو سره ډير مطابقت لری.

کلیدی ټکی: قضاوت، د نارينه حالت، د بنځينه قضاوت، د فقه

په نړيوالو وسايلو او افغان قانون کې د ماشوم ټولنيز-کلتوري حقونه^۱

لنډيز

د دې مقالې اصلي مسله د ماشوم ټولنيز-کلتوري حقونه او همدارنگه په نړيوالو اسنادو او د افغانستان په قانون کې د هغې مشترکات او توپيرونه دي. پدې برخه کې، په نړيوالو ډگرونو کې د اقداماتو په مينځ کې، مور کولی شو د ماشوم حقونو نړيوال کنوانسيون په ۱۹۸۹ کې تصويب کړو، کوم چې د افغانستان لخوا هم تصويب شوی. مدنی قانون او د هيواد نور قوانين د ماشوم حقونو په اړه قضیې هم په گوته کويد مدنی قانون او نورو موجوده قوانينو او د ماشوم حقونو نړيوالې اعلاميې له مخې، د ۱۸ کلنی عمر په عمومي مفهوم کې د ماشوم توپير او پيژندلو عمر په پام کې نيول شوی کيدی شی، که څه هم د قانونی بلوغ عمر او وخت د مذهبی دندو ترسره کولو مسؤليت مختلف دی. اوسنی څيړنه د دې موندلو په لټه کې ده چې ماشوم په نړيوالو وسايلو او افغان قانون کې کوم حقوق لری او په ټولنيز-کلتوري ډگر کې د ماشوم خورا مهم حقونه کوم دی او کوم دی؟ د مطالعې موندنې او پایلې بنسټې چې په زيږون دمخه دوره کې د ماشومانو حقوق د مقننه قوې لخوا له پامه غورځول شوی او والدين پدې وخت کې هيڅ وظيفه او مسؤليت نلری، او دا د ماشومانو حقونو په اړه د مدنی قانون يوه مهمه نيمگړتيا ده مگر په ځينو مواردو کې، دا مبهم، عمومي او حتی نيمگړی دی. د زيږون دمخه د ماشوم حقونو په اړه نړيوال وسايل هم خاموش دي هيڅ قانون شتون نلری چې بايد د مقننه قوې لخوا په پام کې ونيول شی.

کلیدی کلمې: د ماشوم حقوق، ماشوم، کلتوري حقونه، ټولنيز حقونه، نړيوال

سندونه

د ۲۱ پیری لپاره د متحده ایالاتو د ملی امنیت ستراتیژی^۱

لنډیز

د متحده ایالاتو د ملی امنیت ستراتیژی د هغو ستراتیژیو ټولګه ده چې په کورنیو او بهرنیو برخو کې مهم نظامی، سیاسی او اقتصادی اهداف بیانوی او د هغو ملی اهدافو او ملی امنیت د لاسته راوړلو لپاره امکانات، سرچینې او لارې چارې په ګوته کوی. د متحده ایالاتو د ملی امنیت ستراتیژی سندونه په دوه برخو ویشل شوی دی: ۱. اصلی اسناد عبارت دی له (ملی امنیت ستراتیژی، ملی دفاع ستراتیژی، اټکل).

څلور کلنه دفاعی ستراتیژی او د ملی وسله وال پوځ ستراتیژی چې باید خپره شی، کانګرس ته اړتیا نشته چې چمتو کړی.

کلیدی کلمې: ستراتیژی، ملی امنیت، نظریه، متحده ایالات.